

Onderzoeksopzet Energietransitie

Gemeente Heerhugowaard

Rekenkamerfunctie Heerhugowaard

Mevr. E. Witzke, MSc
Ambtelijk secretaris

T. 06-451 713 57
E. eva@necker.nl

Datum: 3 mei 2018

Inhoudsopgave

Wat gaan we onderzoeken?	3
Plan van aanpak in 5 fases	5
2.1 / Fase 1: Start van het onderzoek	5
2.2 / Fase 2: Beleid en uitvoering	5
2.3 / Fase 3: Foto Heerhugowaard	6
2.4 / Fase 4: Bespreking met intern betrokkenen en expert	7
2.5 / Fase 5: Rapportage	7
Onderzoeksteam en planning	8
3.1 / Onderzoeksteam	8
3.2 / Planning	8

1

Wat gaan we onderzoeken?

1.1 / Aanleiding en doelstelling

Stedelijke duurzaamheid en energietransitie krijgen in Nederlands steeds meer aandacht. Zo is in 2013 een Energieakkoord voor duurzame groei ondertekend door een groot aantal partijen, waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.¹ Het Rijk kent in het algemeen gemeenten een belangrijke rol toe als het gaat om het bewerkstelligen van een energietransitie. Bijvoorbeeld vanwege lokale ruimtelijke inpassingsvraagstukken die gepaard gaan met de realisatie van een energietransitie. In de Energieagenda, dat een vervolg is op het Energieakkoord, geeft het kabinet gemeenten grote verantwoordelijkheden als het bijvoorbeeld gaat om de transitie onderdeel te maken van omgevingsplannen en over de dialoog met burgers en bedrijven daarover.²

Ook gemeenten formuleren zelf steeds meer concrete ambities op het gebied van duurzaamheid en energietransitie. De ambities van de gemeente Heerhugowaard zijn in een notendop: *Energie neutraal in 2030. En een brede invulling van deze doelstelling vanuit de domeinen sociaal, fysiek en economie.*³ De aanleiding voor de rekenkamer om een evaluatie uit te voeren naar dit beleidsterrein is meerledig:

- / Het maatschappelijk belang is groot. Een gezonde en duurzame leefomgeving raakt álle inwoners van Heerhugowaard;
- / De problematiek is complex. De complexiteit zit hem niet alleen in het feit dat het een 'werelds' probleem betreft waardoor de problematiek niet ophoudt bij de gemeentegrens. Maar ook in het feit dat de gemeente afhankelijk is van vele samenwerkingspartners om ambities te realiseren (zoals ander overheden, woningbouwcorporaties, energieleveranciers etc.). De gemeente is op een bepaalde manier ook relatief beperkt in haar rol en instrumentarium.

Doelstelling en aard onderzoek

Met dit onderzoek wil de rekenkamer de raad inzicht bieden in de mate waarin de gemeente de ambities weet te realiseren en wat eventuele verbeteringen zijn voor de toekomst. Bij de doelstelling van het onderzoek past terughoudendheid: het vraagstuk stedelijke duurzaamheid en

---

¹ Energieakkoord voor Duurzame Groei 2013, SER

² Energieagenda; naar een CO2 arme energievoorziening, Ministerie EZ, december 2016

³ Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016-2019, Heerhugowaard. Vastgesteld door de gemeenteraad op 26 januari 2017

energietransitie is breed en complex breed. We richten ons daarom vooral op de ecologische kant van duurzaamheid. De knowhow over het onderwerp is in ontwikkeling: we weten steeds meer over de problematiek en over verwachte resultaten en effecten van maatregelen. Toch kunnen maatregelen niet altijd even makkelijk één op één gekoppeld worden aan metingen en berekeningen van de uitstoot van bijvoorbeeld CO₂. Dat maakt dat de aanpak en de resultaten van de gemeente niet benaderd kunnen worden als een exacte wetenschap. Wel kunnen we met dit onderzoek een bijdrage leveren aan inzicht in de stand van zaken binnen Heerhugowaard en in mogelijke verbeteringen in het beleid en de uitvoering. Twee elementen zijn daarbij belangrijk in onze aanpak. Ten eerste het maken van een 'foto' van Heerhugowaard met behulp van relevante beschikbare kwantitatieve gegevens, zodat een beeld ontstaat 'hoe Heerhugowaard ervoor staat'. En ten tweede een duiding met intern betrokkenen en met experts van deze foto in relatie tot de ambities en de bijbehorende maatregelen. De aard van het onderzoek is dus niet zozeer oordelend als wel verkennend en gericht op concrete (inhoudelijke) verbeteruggesties. In dit onderzoek werken we om die reden niet met een normenkader.

1.2 / Hoofd- en deelvragen

Op basis van deze doelstelling is de volgende centrale vraag geformuleerd:

In hoeverre is de gemeente Heerhugowaard op de goede weg om de ambities voor de energietransitie en duurzame ontwikkeling te realiseren en waar kan de gemeente haar aanpak versterken?

Deze hoofdvraag hebben we vertaald in de volgende deelvragen, gerangschikt naar thema:

Beleid

- 1 Wat zijn de ambities en doelen van de gemeente op het gebied van energietransitie en (ecologische) duurzame ontwikkeling?

Uitvoering

- 2 Met welke maatregelen verwacht de gemeente de doelen te realiseren en wat zijn de beoogde resultaten van deze maatregelen?
- 3 In hoeverre zijn de maatregelen uitgevoerd zoals gepland en beoogd?

Heerhugowaard in beeld

- 4 Hoe scoort de gemeente op een aantal nader te bepalen kernresultaten?

Oorzaken en lessen voor de toekomst

- 5 Wat zijn verklaringen voor de huidige stand van zaken van de behaalde resultaten?
- 6 Welke verbeteringen zijn te benoemen voor de realisatie van de ambities?

In het volgende hoofdstuk geven we aan welke aanpak we hanteren om tot een beantwoording van de deelvragen en centrale vraag te komen.

2

Plan van aanpak in 5 fases

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in vijf fases. Elk van deze fases wordt hieronder kort toegelicht waarbij wordt benoemd wat de resultaten van de fase zijn en op welke manier deze worden behaald.

2.1 / Fase 1: Start van het onderzoek

Voor de startbijeenkomst nodigen we de gemeentesecretaris uit en de voor dit onderwerp verantwoordelijke beleidsadviseur. Eén van deze personen zal onze contactpersoon zijn voor dit onderzoek. Met hen maakt de projectleider heldere afspraken over het opvragen van documenten en het plannen van interviews. Bij de startbijeenkomst leggen we ook een informatieverzoek neer en stemmen we de planning af.

Fase 1: samenvatting

Resultaten

- / Onderlinge werkafspraken en verwachtingen zijn vastgesteld
- / Ambtelijke organisatie is op de hoogte en kent de informatievraag

Gehanteerde methode

- / Startbijeenkomst

2.2 / Fase 2: Beleid en uitvoering

Aan de hand van een documentanalyse en twee interviews brengen we in deze fase in kaart wat de doelen en ambities zijn van de gemeente Heerhugowaard op het gebied van duurzame ontwikkeling en energietransitie. Ook bezien we welke maatregelen de gemeente inzet om de ambities te realiseren en wat de verwachte resultaten en effecten hiervan zijn. Tenslotte brengen we in beeld in hoeverre de uitvoering van de maatregelen volgens plan verloopt en wat eventuele verklaringen zijn voor afwijkingen van de planning. We bestuderen in ieder geval de volgende documenten:

- / Collegeakkoord (periode tot 2018 en indien mogelijk voor de nieuwe raadsperiode);
- / Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016-2019;
- / Uitvoeringsprogramma;
- / P&C documenten (programmabegrotingen, jaarrekeningen);
- / Voortgangsrapportages etc;

De documentanalyse vullen we aan met twee interviews: één met de verantwoordelijke portefeuillehouder en één met de verantwoordelijk beleidsambtenaar. Dit gesprek gebruiken we om de achtergronden achter het beleid te leren kennen, een beeld te vormen van de bijbehorende aanpak, maatregelen en gewenste resultaten en effecten. Ook komt in de interviews de stand van zaken in de uitvoering aan bod en we bespreken mogelijke afwijkingen in de uitvoering en oorzaken daarvan. Bovendien bevragen we de twee gesprekspartners op wat volgens hen relevante kwantitatieve data is voor de 'foto' van Heerhugowaard (fase drie). In het gesprek met de beleidsadviseur zoomen we nader in op mogelijke relevante data waar de gemeente zelf over beschikt.

Fase 2: samenvatting

Resultaten

- / Inzicht in gemeentelijk beleid
- / Inzicht in het uitvoeringsprogramma, inclusief beoogde resultaten en effecten en de stand van zaken van de uitvoering de maatregelen

Gehanteerde methode

- / Documentanalyse
- / Interview portefeuillehouder
- / Interview verantwoordelijke beleidsadviseur

2.3 / Fase 3: Foto Heerhugowaard

De derde fase gebruiken we om Heerhugowaard op een aantal elementen op een kwantitatieve wijze in beeld te brengen. Bijvoorbeeld door kerncijfers op een rij te zetten over de energiehuishouding van Heerhugowaard (energiegebruik, hernieuwbare energie, cijfers over houtkachegelbruik, zonnepanelen, CO2 emissie etc). Op deze wijze ontstaat een 'foto' van hoe Heerhugowaard het doet en wat aandachtspunten zijn in de lokale opgave van Heerhugowaard.

Bepalen indicatoren en verzamelen data

We gaan op zoek naar relevante data-bronnen met informatie over duurzaamheid en energietransitie. We denken hierbij bijvoorbeeld aan informatie uit de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat, de Nationale Monitor Duurzame gemeenten en relevante bronnen met (open) data. Ook relevante gegevens waar de gemeente zelf over beschikt bestuderen we. Op basis van de beschikbare data bepalen we indicatoren op basis waarvan we de stand van zaken in Heerhugowaard in beeld brengen. We gaan bij het bepalen van de indicatoren zoveel mogelijk uit van de kern van het maatregelenpakket. We maken een dataverzameling waarin we alle relevante informatie samenvoegen. Dit leidt tot een 'foto' van Heerhugowaard. Deze foto bespreken we in fase 4.

Fase 3: samenvatting

Resultaten

- / Foto van Heerhugowaard op het gebied van energietransitie en duurzame ontwikkeling

Gehanteerde methode

- / Maken van een relevante dataset

2.4 / Fase 4: Bespreking met intern betrokkenen en expert

Om de bevindingen uit fase 3 (foto) betekenisvol te maken gaan we in deze fase in gesprek over de stand van zaken in Heerhugowaard. Zo besteden we aandacht mogelijke verklaringen voor de stand van zaken en ook gaan we ook na wat specifieke aandachtspunten zijn voor Heerhugowaard. Door in deze fase de foto naast de ambities en de maatregelen (en voortgang) te leggen wordt helder in hoeverre het maatregelenpakket aansluit bij de lokale opgave voor Heerhugowaard, waar invloedsmogelijkheden en waar juist niet.⁴ Dit leidt tot concrete verbeteringsuggesties. We doen dit met behulp van een interne sessie en een interview:

- / Een sessie met intern betrokkenen; sleutelfiguren uit de ambtelijke organisatie
- / Een interview met een inhoudelijk expert, die de resultaten uit het onderzoek verder kan duiden

Fase 4: samenvatting

Resultaten

- / Zicht verklaringen van de stand van zaken
- / Zicht op concrete verbeteringen van beleid en maatregelenpakket

Gehanteerde methode:

- / Interne sessie
- / Expertinterview

2.5 / Fase 5: Rapportage

In deze laatste fase van het onderzoek leggen we de laatste hand aan de Nota van Bevindingen. We leggen de Nota voor aan de organisatie voor het ambtelijk wederhoor. Na verwerking van de ambtelijke reactie maken wij de Nota van Bevindingen definitief en stellen wij de Bestuurlijke Nota op met daarin de conclusies en aanbevelingen. We nodigen het college uit om een bestuurlijke reactie te formuleren op de conclusies en aanbevelingen. De reactie van het college nemen wij integraal op in het definitieve rapport, dat aan de raad wordt aangeboden.

Op basis van de foto uit fase 3 en de Nota van Bevindingen leveren we een heldere aansprekende infographic op met daarin de hoofdlijnen van het onderzoek. De directeur van de rekenkamer presenteert de uitkomsten van het onderzoek en de infographic aan de raad.

Fase 5: samenvatting

Resultaten

- / Beantwoording van de deelvragen en hoofdvraag

Gehanteerde methode:

- / Feitenverificatie (ambtelijk wederhoor)
- / Bestuurlijk wederhoor
- / Rapportage inclusief conclusies en aanbevelingen

---

⁴ In sommige gemeenten wordt een groot deel van energievraag veroorzaakt door omliggende snelwegen. Een gemeente heeft daar minder direct invloed op.

3

Onderzoeksteam en planning

3.1 / Onderzoeksteam

Eva Witzke vervult de rol van ambtelijk secretaris. De directeur van de rekenkamer, Hans Oostendorp, en het onderzoeksteam bestaande uit Sabine van Zuydam en Emilie Stumphius voeren het onderzoek uit.

3.2 / Planning

Wij starten het onderzoek op voor het zomerreces. We streven naar het aanbieden van het rapport aan de raad vóór het einde van 2018.